

KAPITOLA X

*Což něco takového
nás může ovanout jak letní mrak
a námi neotřást?*

MACBETH

Druhý den ráno dala Emilie rozdělat oheň v kamnech St. Aubertovy ložnice a ihned po snídani se tam odebrala, aby spálila ty listiny. Zamkla za sebou, poněvadž při tom nechtěla být rušena, a otevřela dveře kabinetu, v němž byly listiny ukryty. Ale jen co tam vstoupila, padla na ni podivná tíseň, takže zůstala nerozhodně stát, rozhlížela se kolem s tlukoucím srdcem a téměř se bála odsunout prkno skřýše. V jednom rohu stálo vysoké křeslo a před ním stolek, u kterého ten večer před odjezdem viděla otce sedět a s takovým zaujetím prohlížet – jak byla nyní přesvědčena – právě ony listiny.

Osamělý způsob života, který Emilie poslední dobou vedla, a skličující myšlenky, jimiž se stále obírala, přispívaly k tomu, že se velice snadno rozrušila, a v takových chvílích pak začala horečně pracovat její fantazie. Bylo smutné, že právě ona, která uměla tak bystře a rozumně uvažovat,

nyní propadala různým pověrám, a v důsledku toho – byť jen na okamžik – i oněm klamným představám, jež věru nelze označit jinak než jako chvilkové pominutí smyslů. Poté co se vrátila domů, se jí to stalo už několikrát, a když po setmění procházela opuštěnými komnatami, vylekala ji někdy zjevení, jaká by předtím, v radostnějších dobách, nikdy nespátřila. Tomuto chorému stavu jejích nervů lze připsat i to, co uzřela nyní, neboť když její zraky sklouzly ke křeslu v potměnělém koutě, zjevila se jí tam podoba jejího mrtvého otce. Zůstala jako omráčená – a potom rychle vyběhla z kabinetu. Záhy se ale vzpamatovala, pokárala se za svou slabost, která jí málem znemožnila vykonat věc tak vážnou a důležitou, a znovu otevřela dveře. V odlehlém rohu poblíž okna pak snadno podle St. Aubertových pokynů našla prkno, které jí popsal, objevila i rýhu, o níž se zmínil, a když na prkno přitlačila, sklopilo se dolů a odhalilo tajnou skrýš. Na dně spatřila Emilie kromě několika jednotlivých listin svazek rukopisů a peněženku s luisdory. Třesoucí se rukou všechno vyndala, uvedla prkno do původního stavu a pomalu se chystala vstát, ale sotvaže pozvedla oči, spatřila v křesle touž podobu. To šálení smyslů, další příklad neblahých důsledků její samoty a dlouhého truchlení, ji málem připravilo o poslední zbytek soudnosti; vyběhla z kabinetu do vedlejšího pokoje a téměř v bezvědomí sklesla na židli. Brzy však nabyl opět nadvlády rozum, jenž jí pomohl překonat nejhorší následky toho strašného a politováníhodného otřesu způsobeného zjitřelou fantazií, ale když se obrátila k listinám, byla dosud jako ve snách. Tak se stalo, že její pohled mimoděk utkvěl na písmu několika volně rozložených stránek; neuvědomovala si ani, že tím přestupuje otcův přísný zákaz, až když úděsný smysl jedné věty zbystřil její pozornost a rázem ji vytrhl z otupělosti. Kvapně od

sebe listiny odsunula, ale slova, která v ní vyvolala zároveň hrůzu i zvědavost, již nemohla z mysli vypudit. Rozrušila ji tak mocně, že nebyla s to se rozhodnout, jestli má listiny na místě zničit. A čím víc o tom přemýšlela, tím horečněji pracovala i její fantazie. Tak ráda – bylo to pro ni zjevně tak důležité – by rozluštila to strašné tajemství, na něž ona jen letmo zahlédnutá slova narážela! Začala nyní žet svého slibu, že listiny zničí, a dokonce zapochybovala, zda je vůbec správné ho usposlechnout vzhledem k důvodům, které tu byly pro další prohlížení. Leč zaváhání trvalo jen krátce.

„Dala jsem svatý slib, že vykonám, k čemu mě otec tak slavnostně zapřisáhl,“ řekla si. „Nemám teď právo o tom rozvažovat, mou povinností je uposlechnout! Musím se ihned zbavit pokušení, které by poskvřnilo mé čisté svědomí, neboť pomyšlení, že jsem se provinila něčím, co již nikterak nelze napravit, by mi pak navždy ztrpčovalo život. Ano, rychle s ním pryč, dokud mám sílu mu vzdorovat!“

Když jí takto smysl pro povinnost pomohl překonat mocné pokušení, mnohem mocnější, než jaké kdy předtím poznala, nabyla opět rozhodnosti a bez dalšího otálení svěřila listiny plamenům. Dívala se, jak jsou pomalu stravovány ohněm, a když si připomněla větu, kterou zahlédla, a pomyslela, že jediná příležitost k jejímu osvětlení jí takto nenávratně uniká, otřásla se, jako by ji obešel mráz.

Až po dlouhé chvíli si vzpomněla na peněženku. Aniž ji otevřela, chtěla ji zas uložit do kabinetu, ale tu si všimla, že je v ní i cosi většího než luisdory, a chtěla se o tom přesvědčit. „Jeho ruka je sem ukládala,“ povzdychla si, když začala mince vytahovat a tisknout na některé vroucí polibky, smáčela je přitom slzami, „jeho ruka, která se nyní již obrátila v prach!“ Úplně dole v peněženke byl malý balíček, a když jej Emilie vyndala a odstranila několik papírových obalů, zjistila, že je

to pouzdro ze slonoviny a v něm miniaturní portrét – nějaké ženy! Bezděky sebou trhla. „To je ona,“ zvolala pak, „ta, nad kterou plakal můj otec!“ Pozorně si obrázek prohlížela, ale marně vzpomínala, zdali jí ta tvář není povědomá. Byla neobyčejně krásná, s výrazem, v němž se líbezný půvab mísil s nádechem smutku a jakési pokorné odevzdanosti.

Co má udělat s obrázkem, jí St. Aubert neřekl, a vlastně se o něm vůbec nezmínil. Usoudila proto, že si jej oprávněně může ponechat. Již kolikrát si připomněla, s jakým pohnutím hovořil otec o markýze de Villeroi, a to ji nyní utvrzovalo v přesvědčení, že má před sebou její podobu. Přesto však neviděla žádný důvod, proč by obrázek té paní měl u sebe přechovávat, anebo když už jej přechovával, proč by nad ním měl tak vzrušeně a žalostně hořekovat jako tenkrát, kdy jej při tom přistihla onu noc před jejich odjezdem z La Vallée.

Emilie dlouho držela podobiznu před sebou a zkoumala její rysy, leč marně se pokoušela odhalit, v čem tkví ten její zvláštní půvab, jenž si ji tolik podmaňoval a probouzel v ní silnou náklonnost i vřelé soucitění. Prstence tmavohnědých vlasů obtáčely alabastrové skráně, nos byl mírně orlí a na rtech hrál milý, ale posmutnělý úsměv; modré oči se stáčely vzhůru s výrazem zvláštní pokory, kdežto jemně podmračené čelo vypovídalo o povaze neobyčejně citlivé a rozjímavé.

Snad ještě dlouho by Emilie zůstala v zamyšlení sedět nad obrázkem, kdyby nezaslechla, jak na zahradě kdosi přibouchl branku. Když vyhlédla z okna, spatřila po cestě k zámku kráčet Valancourta. V rozrušení nad tím, čím se právě v myslí zabývala, by jej nedokázala okamžitě přijmout, a tak ještě chvíli zůstala v pokoji, aby se trochu uklidnila.

Když jej pak v salóne přivítala, zarazilo ji, jak nápadně se změnil od té doby, co se s ním v Roussillonu rozloučila. Tma

a žalostný stav, v němž se nacházela, jí předešlého večera neumožnily si to uvědomit. Připadal jí teď nějak skleslý a zamroucený, ale jen co ji uviděl, chmury se rázem rozplynuly a tvář mu rozjasnil zářivý úsměv. „Jak vidíte,“ pravil, „využil jsem vašeho laskavého svolení, abych se směl přijít rozloučit s tou, kterou jsem měl to štěstí potkat teprve včera.“

Emilie se pousmála, a aby honem něco řekla, zeptala se, kdy se vrátil do Gaskoňska.

„Teprve před několika dny,“ odpověděl Valancourt a tvář mu polil ruměncem. „Dlouho jsem se toulal, ano, ještě dlouho poté, co mě postihlo to neštěstí, že jsem se musel rozloučit s přáteli, kteří mi mé cesty po Pyrenejích tak krásně zpříjemnili.“

Emilii při těch slovech ukápala slzička, což Valancourt okamžitě zpozoroval, a aby odlákal její pozornost od vzpomínky, jež toho byla příčinou, a rovněž vyděšený tím, jak se mohl dopustit takové nešetrnosti, stočil ihned hovor jinam a s obdivem se rozprávěl o zámku a o jeho překrásném okolí. Emilie byla poněkud na rozpacích, o čem by s ním měla zapříst konverzaci, a ráda se proto chopila příležitosti k rozmluvě o věcech, na kterých nebylo nic osobního. Sešli dolů na terasu, odkud byl výhled na řeku a za ní na rozlehlé pláne guyensské – pohled, který Valancourtovi zcela učaroval.

Opřel se o zídku terasy, zahleděl se na bystrý tok Garony a začal vyprávět: „Před několika týdny jsem byl u prameny této ušlechtilé řeky. Tehdy jsem ještě neměl to štěstí vás znát, jinak bych určitě litoval, že tam nejste – tak dokonale by ten obraz lahodil vašemu vkusu. Vytéká z části Pyrenejí, která je myslím ještě divočejší a velebnější nežli končiny, jimiž jsme projížděli cestou do Roussillonu.“ Líčil pak, jak se řeka mezi horskými srázy řítí do propastí, odkud její vody, rozhojněné přítoky z okolních zasněžených vrcholků,

spadají do Aranského údolí, jak potom rozpěněná protéká mezi romantickými skalami směrem na severozápad, až posléze dorazí k rovinám Languedoku, kde se poté, co opláchne hradby toulouské a zamíří opět k severozápadu, její tok konečně uklidní, aby dál cestou k Biskajskému zálivu zúrodnoval luhy Gaskoňska a Guyenne.

Oba potom začali vzpomínat na malebnou krajinu, jíž projížděli cestou po pyrenejských velehorách. Valancourt, jak bylo často znát na jeho rozechvělém hlase, se přitom neubráníl dojetí, a jestliže chvílemi vykládal obšírně s básnickým zápalem opravdového zaujetí, chvílemi zas, ačkoli nepřestával hovořit, jako by myšlenkami prodléval kdesi jinde. Tento hovor Emilii znovu připomněl otce, a kdykoli si představila některé z krásných zákoutí, o nichž se Valancourt tak horoucně rozpovídal, vyvstal jí před očima i St. Aubertův obraz, v duchu slyšela jeho poznámky a prožívala s ním jeho nadšení. Její mlčení posléze Valancourta upozornilo, že námět, který rozvádí, se příliš bolestně dotýká jejích citů, a honem proto převedl řeč na jiné věci. Emilii tím však neušetřil. Když začal obdivovat nádherný platan, jehož mohutná koruna se klenula nad terasou a v jehož stínu se nyní usadili, vzpomněla si, jak často zde takhle sedávala se St. Aubertem a jak často na těchto místech i z jeho úst slyšela podobnou chválu.

„Byl to oblíbený strom mého otce,“ řekla. „Za teplých letních večerů rád sedával v jeho stínu v kruhu rodiny.“

Valancourt pochopil, jak jí je, a zmlkl. A kdyby Emilie odtrhla své zraky od země, spatřila by v jeho očích slzy. Vstal, opřel se o zídku, po chvíli se vrátil k lavičce, posadil se a znovu vstal – zdálo se, že je velice rozrušený. Zkormoucená Emilie se zatím několikrát marně pokusila znovu navázat konverzaci. Valancourt se opět posadil, ale stále mlčel a celý se chvěl. A když nakonec přece promluvil, hlas

mu podivně zadržoval. „Takovou krásu mám opustit – opustit vás – snad navždy! Taková chvíle se třeba již nikdy nenavrátil – nevím, co počít, nerad bych ji propásl a zároveň se bojím, abych jí nezneužil. Ale aniž bych se chtěl dotknout vašich citů, neboť vím o vašem zármutku, dovolte mi, abych vám směl říci, že navždy, ano navždy budu chovat nevýslovný obdiv k vaší dobrotě – ó kéž by mi někdy v budoucnosti bylo dovoleno nazvat to láskou!“

Vzrušení, jež se Emilie zmocnilo, jí nedovolilo odpovědět. Valancourt, který se teprve nyní odvážil k ní vzhlednout, zpozoroval, jak bledne v líci, se lekl, že se jí udělal špatně, a honem ji spěchal podepřít. To ji přimělo, aby se rychle opanovala a silou vůle přemohla svou slabost. Zdálo se, že si Valancourt nepovšiml, co bylo příčinou její nevolnosti, ale když opět promluvil, hlasem mu prochvíval cit ze všech nejněžnější: „Vím, že teď není vhodná doba k tomu, abych se domáhal vaší pozornosti, ale budiž mi dovoleno alespoň ještě podotknout, že tyto chvíle loučení by pro mne nebyly tak trpké, kdyby se mi od vás dostalo laskavého ujištění, že to, co jsem vám právě vyjevil, mi v budoucnu nezhradí přístup do vaší společnosti.“

Emilie se znovu pokusila uklidnit rozbouřenou mysl, aby mohla souvisle promluvit. Po tak krátké době, co se spolu znali, se bála uposlechnout hlasu svého srdce, jež stálo na Valancourtově straně, a dát mu povzbudivou odpověď. I za ten krátký čas se sice přesvědčila o jeho vynikajících vlastnostech a vybraném jemnocitu (a v těch poznacích jí utvrzoval i názor jejího otce), ale to všechno se jí nezdálo dostatečné k tomu, aby si o něm utvořila celkový úsudek, na jehož základě by ve věci tak důležité pro její budoucí štěstí mohla dospět k okamžitému rozhodnutí. A přestože již pouhé pomyslení, že by měla Valancourta odmítnout,

jí působilo nevýslovná muka, obezřelost, s níž o celé věci přemítala, jí zbraňovala projevit nahlas to, po čem v hloubi duše tolik prahla. Její otec znal Valancourtovu rodinu a vyjadřoval se o ní s velkým uznáním. O majetkových poměrech mladšího syna sice mnoho nevěděl, ale Valancourt sám taktně naznačil, že by své zbožňované v současné době mohl nabídnout sotva něco víc nežli své srdce. Nežádal však nyní nic jiného než naději do budoucna a tu, ač se toho bála, mu nemohla s klidným svědomím odepřít. Nakonec sebrala odvalu a prohlásila, že ji nemůže nepotěšit, chová-li o ní dobré mínění někdo, koho měl v úctě její otec.

„Domníval se tedy, že si zasloužím jeho úctu?“ zeptal se dychtivě Valancourt, ale ihned se zarazil a dodal: „Ale odpusťte mi mou otázku, ani pořádně nevím, co říkám. Kdybych mohl jen doufat, že jsem ve vašich očích hoděn takové cti, abych vás směl někdy přijít pozdravit, odcházel bych nyní od vás s daleko pokojnější myslí.“

Trvalo chvíli, než Emilie odpověděla: „Budu k vám upřímná, protože vím, že porozumíte mé situaci a budete na ni hrát ohled. Chápejte to prosím jako důkaz mé... mé úcty k vám. Ačkoli žiji v domě, který patřil mému otci, žiji zde sama. Nemám, žel, už ani jednoho z rodičů – nikoho, jehož přítomnost by vašim návštěvám mohla zajistit naprostou bezúhonnost. Nemusím jistě zdůrazňovat, jak nepřípustné je pro mne, že vás zde takto přijímám.“

„Toho jsem si zajisté velice dobře vědom,“ odvětil Valancourt a potom smutně dodal: „Ale což se mi nedostane žádné útěchy? Vždyť i já jsem k vám hovořil z upřímného srdce a věřte, nemluvil bych o tom dál, neboť vím, jak je vám to nemilé, kdyby mi bylo dopřáno odnést si s sebou naději, že jednou mě třeba zas vyslechnete, že dovolíte, abych směl předstoupit před vaše příbuzenstvo.“